

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	3	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Semester

(2040)

PUBLIC ADMINISTRATION (In all Mediums)

Paper—Development Administration

(With Special Reference to Punjab)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 100

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~Attempt test of nine questions selecting one from each unit.~~

1. Attempt any **nine** questions in about **25-30** words each :
  - (i) Mention different aspects of Development.
  - (ii) Enumerate four features of Development Countries.
  - (iii) Enlist four reasons of emergence of Development Administration.
  - (iv) Write down four Constitutional provisions which depict that India is a Welfare State.
  - (v) What are the advantages of planning ?
  - (vi) Write down about District Planning Committee.
  - (vii) Differentiate Public Corporation and Government Company.

- (viii) What is disinvestment ?
- (ix) Enlist names of four Maharatana Public Enterprises.
- (x) Write down four features of Right to Education Act, 2005.
- (xi) Name the Departments under Union Ministry of Health and Family Welfare.
- (xii) Mention the features of Voluntary Sector. $9 \times 2 = 18$

UNIT-I

2. "Development administration is contextual and operational terms implies efficient organization and management of the development activities of a nation to attain the goals of development." In light of the statement discuss the nature, scope and significance of development administration. 18
3. Explain the various features of Developing Countries. 18

UNIT-II

4. Critically examine the role and function of Niti Aayog in planning of India in contemporary time. 18
5. What is planning ? Discuss its objective and significance. 18

UNIT-III

6. Examine the role of Public Enterprises in Economic Development of India. 18
7. Critically examine the Public Enterprises Reform after the adoption of New Economic Policy 1991. 18

UNIT-IV

8. Examine the administration of Rural Development at Local Level.

18

9. Discuss the role of Union Ministry of Health and Family Welfare in Development of Health.

18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पांच प्रश्नों के उत्तर दीजिये। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का उत्तर दीजिये।

1. कोई नौ प्रश्न कीजिये। प्रत्येक का उत्तर लगभग 25-30 शब्दों में दीजिये :

- (i) विकास के विभिन्न पहलुओं का उल्लेख कीजिये।
- (ii) विकासशील देशों की चार विशेषताओं को सूचीबद्ध कीजिये।
- (iii) विकास प्रशासन के उद्भव के चार कारणों को सूचीबद्ध कीजिये।
- (iv) भारत को एक कल्याण की राज्य दर्शाने वाले चार संवैधानिक प्रावधानों को लिखिये।
- (v) नियोजन के क्या लाभ है ?
- (vi) जिला नियोजन समिति के बारे में लिखिये।

(vii) लोक निगम एवं सरकारी कंपनी में विभेद कीजिये।

(viii) विनिवेश क्या होता है ?

(ix) चार महारत्न लोक उपक्रमों के नामों को सूचीबद्ध कीजिये।

(x) शिक्षा का अधिकार अधिनियम, 2005 की चार विशेषताएं लिखिये।

(xi) संघीय स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय के विभागों के नाम लिखिये।

(xii) स्वैच्छिक क्षेत्र की विशेषताओं का उल्लेख कीजिये। $9 \times 2 = 18$

यूनिट—I

2. “विकास प्रशासन संदर्भात्मक एवं परिचालनात्मक शब्द है, जिसका तात्पर्य राष्ट्र के विकास के लक्ष्यों को प्राप्त करने के लिए की जाने वाली विकासात्मक गतिविधि के कुशल संगठन एवं प्रबंध से है” इस कथन के संदर्भ में विकास प्रशासन की प्रकृति, क्षेत्र एवं महत्व की चर्चा कीजिये।

18

3. विकासशील देशों की विभिन्न विशेषताओं का वर्णन कीजिये। 18

यूनिट-II

4. समकालीन समय में भारत के नियोजन में नीति आयोग की भूमिका एवं कार्यों का समालोचनात्मक परीक्षण कीजिये। 18

5. नियोजन क्या है ? इसके उद्देश्य एवं महत्व की चर्चा कीजिये।

18

ਯੂਨਿਟ—III

6. भारत के आर्थिक विकास में लोक उपक्रमों की भूमिका का परीक्षण कीजिये । 18
7. नई आर्थिक नीति, 1991 को अपनाने के बाद लोक उपक्रमों में हुये सुधारों का समालोचनात्मक परीक्षण कीजिये । 18

ਯੂਨਿਟ—IV

8. स्थानीय स्तर पर ग्रामीण विकास के प्रशासन का परीक्षण कीजिये । 18
9. स्वास्थ्य के विकास में संघीय स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण मंत्रालय की भूमिका की चर्चा कीजिये । 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਕੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋ।

1. ਕੋਈ ਨੌ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :
- ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
  - ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।
  - ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉੱਭਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।
  - ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਦਰਸਾਉਂਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
  - ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ?

- (vi) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਪਬਲਿਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
- (viii) ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਚਾਰ ਮਹਾਰਤਨ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੋ।
- (x) ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2005 ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (xi) ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਧੀਨ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (xii) ਸਵੈਇੱਛਕ ਸੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

$9 \times 2 = 18$

ਯੂਨਿਟ-I

2. “ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਕਾਸਾਤਮਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਹੈ।” ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਤੀ, ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

18

3. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਸਮਕਾਲੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
5. ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 18
7. ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ 1991 ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 18
9. ਸਿਹਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

